

Jornades sobre la prevenció dels incendis forestals

21 de març – 6 d'abril de 2006

Palau de Forcalló

Jornades sobre la prevenció dels incendis forestals

Palau de Forcalló, 21, 23 i 29 de març i 6 d'abril de 2006

1. Antecedents

Arran de l'onada d'incendis forestals que patí la península ibèrica en estiu de 2003, el Ple del Consell Valencià de Cultura de 22 de setembre decidí estudiar la problemàtica de la seua prevenció i extinció, i valorar la possibilitat de promoure la creació d'un institut tecnològic del foc. La Comissió de les Ciències s'encarregà de l'estudi mitjançant una ponència unipersonal creada en desembre de 2003.

El 24 de març de 2004 es presentà el treball elaborat pel conseller Vicente Muñoz Puelles i aprovat pel Ple en febrer. L'acte comptà amb la presència del Conseller de Territori i Habitatge, Rafael Blasco, el director executiu del Centre d'Estudis Ambientals de la Mediterrània, Millán Millán, i el premi Jaume I de Protecció del Medi Ambient i expert en erosió, José Luis Rubio.

L'informe, nomenat "**Estudi sobre mesures per a evitar o pal·liar els incendis forestals**", consta de dues parts: la primera, expositiva, descriu fonaments del bosc i la seua problemàtica ecològica, i la segona és un "Manifest del Consell Valencià de

Cultura en defensa dels boscos" en el qual –amb motiu del 21 de març Dia Forestal Mundial– es crida a la conservació i sostenibilitat en l'ús del bosc i s'insta al Govern Valencià a crear un institut multidisciplinar per investigar mesures de prevenció i extinció dels incendis forestals. (Versió bilingüe de l'informe en <http://www.cvc.gva.es/archivos/148.especial.pdf>, i versió castellana amb annexos en <http://www.cvc.gva.es/archivos/148.pdf>).

Posteriorment, amb motiu dels greus incendis que tornaren a assolar la península, especialment el que tingué lloc en el mes de juliol a Alcolea del Pinar, província de Guadalajara, que causà la mort d'onze professionals que participaven en l'extinció del foc, el Ple del Consell aprovà en la seua sessió de 25 de juliol un escrit sobre la possibilitat de considerar la provocació d'incendis forestals com a crim contra la Humanitat, així com la seua tramesa a diverses instàncies. L'escrit esmentat, junt a una còpia de l'informe del Consell sobre les mesures per a evitar o minimitzar els incendis, aprovat en febrer de 2004, fou enviat a les següents entitats: presidències del Govern espanyol, del Govern valencià, de la Junta d'Andalucia, de la Junta de Castilla-la Mancha, de la Xunta de Galícia; Ministeri d'Agricultura; Delegació permanent espanyola davant l'ONU, a

Escrit del Consell Valencià de Cultura sobre la declaració de la provocació d'incendis forestals Crim contra la Humanitat

El Consell Valencià de Cultura, institución consultiva y asesora de las instituciones públicas de la Comunidad Valenciana, en su sesión plenaria de 25 de julio, acordó: solicitar a las autoridades competentes que tomen en consideración la propuesta de perfeccionar, en la medida y con las graduaciones que se juzgue legítimo aplicar, la legislación existente para castigar a los culpables de incendios forestales cuya intención criminal haya sido probada, desde la perspectiva de considerar sus acciones como un crimen contra la Humanidad, no sólo por sus trágicas consecuencias en pérdida de vidas humanas, como lamentablemente hemos tenido que ver en los últimos días, sino en tanto que atentan contra una parte del patrimonio de la Humanidad decisiva para la supervivencia de la misma. En un planeta con una evolución natural cuyo equilibrio se ve amenazado, cuando no ya abiertamente distorsionado, por las consecuencias de la sobreexplotación de los recursos, el bosque natural ya no es, como al principio de la cultura, un obstáculo para el desarrollo de las sociedades humanas, sino que ahora su supervivencia es determinante para asegurar la continuidad de este progreso y del bienestar generado por el mismo. En consecuencia, debemos considerar igualmente necesaria toda medida dirigida a racionalizar la gestión de este bien patrimonial de todos los humanos, desde la adquisición de más conocimientos y la dotación de recursos técnicos e infraestructurales, hasta la regulación jurídica de las responsabilidades de los que atentan contra dicho patrimonio y, por ende, contra la Humanidad que es su depositaria.

Señores, como no sabemos los aspectos formales para una declaración de crimen contra la humanidad, nuestra institución sugiere que se tipifique crimen contra la humanidad o una figura similar, ya que los incendios forestales atentan a un patrimonio de la humanidad y hay que hacer todo lo posible por su conservación.

Posteriorment, el CVC convocà el 26 d'agost una roda de premsa en la qual el president, Santiago Grisolí, i els consellers Jesús Huguet i Vicente Muñoz Puelles, recordaren de nou les línies fonamentals de l'informe de 2004 i presentaren la proposta de la institució de declarar els incendis

intencionats crims contra la Humanitat.

En el mes de setembre es rebé comunicació del Col·legi d'Arquitectes de la C.V sobre l'acord de la seua junta de govern de donar suport a la proposta del CVC sobre la tipificació

dels incendis forestals com a crims contra el patrimoni.

També en el mes de setembre es rebé una carta de la presidenta de la Fundació Portuguesa de Drets Humans *Pro Dignitate*, Maria de Jesus Barroso Soares, en què agràia l'informe enviat pel CVC i, atesa la seua qualitat i idoneïtat al cas portugués, demanava més còpies per a difondre-lo.

Per últim, el president del Consell recordà en la sessió plenària d'octubre la necessitat de no oblidar, passat l'estiu, els incendis forestals, i anuncià la seua intenció d'organitzar una sèrie d'encontres amb estudiosos, especialistes i responsables polítics per tractar del problema –jornades que al capdavall tindrien lloc en la primavera de 2006—.

2. Les Jornades sobre la prevenció dels incendis forestals

Les Jornades tingueren lloc al Palau de Forcalló de València, seu del Consell Valencià de Cultura, entre els mesos de març i abril de 2006, i consistiren en una roda de premsa de presentació, dues conferències i dues taules redones ([enllaç al programa oficial](#)).

a. Roda de premsa de presentació. 20 de març de 2006

La roda de premsa de presentació de les Jornades tingué lloc el 20 de març al Palau de Forcalló, a València, amb la presència de Mª Jesús Barroso de Soares, presidenta de la fundació portuguesa *Prodignitate* de defensa dels drets humans. El president, el vicepresident i el secretari del Consell, Santiago Grisolí, Ramón de Soto i Jesús Huguet, respectivament, destacaren l'intercanvi d'experiències, el diàleg constructiu i la reflexió conjunta sobre les causes que provoquen els incendis i les mesures – tècniques, educatives i jurídiques— per a prevenir-los, com a objectius dels encontres.

b. Conferència "Els incendis forestals, problema universal", a càrrec de Mª Jesús Barroso de Soares, presidenta de la Fundação Prodignitate. 23 de març de 2006

"Garantir la sostenibilitat ambiental es condició imprescindible per assolir l'èxit en la conservació dels boscos"

La Sra. Barroso manifestà la urgència d'una col·laboració més estreta entre Espanya i Portugal front al problema comú dels incendis forestals. Entre les causes dels incendis al sud d'Europa assenyalà, sense oblidar les alteracions climàtiques, el cultiu i explotació d'arbres forestals sense polítiques i programes de gestió ambiental, i les alteracions demogràfiques dels darrers quaranta anys, que han provocat un

despoblament i envelliment en l'àmbit rural, amb el subsegüent abandó de l'activitat agrícola i la transformació natural d'antics terrenys i espais de conreu en superfícies de matoll, sense vigilància i neteja.

Entre les causes directes dels incendis afirmà que tan sols el 2% dels incendis en Portugal es deuen a causes naturals, al temps que el 62% tenen el seu origen en actes negligents o són intencionats.

Tot i que abans les mesures per a pal·liar aquesta desfeta ecològica es traduïen en l'extinció: habilitació de camins forestals, construcció de dipòsits d'aigua, pistes d'aviació, etc., ara tenen prioritat les mesures preventives destinades a reduir la probabilitat d'ocurrència d'incendis.

Per últim, assenyalà la necessitat d'implantar mecanismes de fiscalització i major voluntat política en aplicació de les lleis i convenis internacionals, i una major pressió ciutadana perquè els governants complisquen els seus compromisos electorals: cal passar dels principis a l'acció, les bones intencions no són suficients.

[c. Conferència "Reflexions jurídiques sobre els incendis forestals", a càrrec d'Antonio Vercher Noguera, Fiscal de Medi Ambient del Tribunal Supremo. 23 de març de 2006](#)

"El futur de la prevenció dels incendis passa per aconseguir més mitjans, una visió més homogènia des de la Fiscalia, un major compromís de l'Administració i que els ciutadans estiguen més consciencijats"

Des del punt de vista sociològic incidí en la necessitat que els ciutadans estiguen informats sobre les normes i tinguen una mínima cultura del foc, ja que segons una enquesta de la Federación de Usuarios y Consumidores Independientes, el 80% dels ciutadans de la Comunitat Valenciana admitixen fer foc en zones prohibides, front a xifres del 20% en La Rioja, Galícia o Canàries.

Des del punt de vista jurídic, assenyalà el beneficiós canvi conceptual en el codi penal, des del criteri economicista del de 1944 –es valoraven els danys materials–, front al de 1995 en què hi ha una visió del medi ambient de conjunt, de manera que es tipifiquen delictes d'ordenació del territori, de patrimoni històric i de flora i fauna; en definitiva, es protegeix el medi ambient de forma més "lògica", "strictu sensu". I també el projecte de reforma de la Llei de Monts, en tràmit al Senat, pel qual no es podran requalificar per a altres usos terrenys afectats per incendis forestals fins a 30 anys després.

Pel que fa a l'aspecte procedimental, significà la falta de proves directes de la provocació d'un incendi com el

major problema a què s'enfronten els jutges, de tal forma que les condemnes basades en proves "indiciàries" són més fàcilment impugnables.

d. Taula redona "Prevenió, protecció i gestió dels incendis forestals", 29 de març de 2006

Participants: Francisco Tejedor Jordán, Federació de Serveis Públics d'UGT; Joaquín Ramón Baños Alonso, Fiscalia de Medi Ambient del Tribunal Superior de Justícia de la CV; Luís M. Ibáñez, Secretari Autonòmic d'Interior; Concepción Maroto, Directora General del Medi Natural, Conselleria de Territori i Habitatge.

Francisco Tejedor destacà l'èxit del model d'actuació que separa la prevenció de l'extinció, i reclamà per a les tasques d'extinció: més recursos humans, una formació homologada i una seguretat en el treball més homogènia.

Per la seua part, Joaquín Ramón Baños, assenyalà l'existència d'un fiscal encarregat de la investigació dels incendis forestals en cada fiscalia territorial amb la missió de "procurar que les investigacions judicials i policials tinguen com a objectiu exigir exhaustivitat en les indagacions, obtindre proves contundents i aplicar condemnes exemplaritzants". A més, destacà que la major part dels delits en aquest camp són imprudències

l·ligades a pràctiques agrícoles molt arrelades en la tradició valenciana.

Concepción Maroto manifestà que la Conselleria de Territori treballa per prevenir i mitigar els efectes dels incendis forestals, dels quals assenyalà que el 36% responen a negligències en cremes agrícoles, el 27% estan causats per raigs i el 22% són intencionats. Per això, des del seu departament, es duen a terme actuacions com ara: plans locals de cremes controlades, tallafocs, plans d'eliminació de restes agrícoles sense cremes i construcció de cremadors locals. Per últim, afirmà que tenim un bon pla de vigilància preventiva en el qual cal la implicació de tots els ciutadans i totes les Administracions.

Finalment, Luís Ibáñez explicà l'èxit del model de comandament únic – actualment responsabilitat del Consorci de Bombers— en l'extinció d'incendis, i enumerà els mitjans amb què compta la Generalitat, destriant les brigades nocturnes i la vigilància preventiva des de l'aire en dies de risc. També assenyalà la utilitat del telèfon 112 com a eina imprescindible de col·laboració ciutadana en la resposta i extinció ràpida d'incendis.

e. Taula redona "Experiències i seqüeles dels incendis forestals", 6 d'abril de 2006

Participants: Xavier Arnal Gimeno, alcalde de Serra; Manuel Portolés, periodista i divulgador científic;

Luciano Lourenço, Departament d'Investigacions Científiques dels incendis forestals de la Universitat de Coïmbra, Portugal.

avançaren fins als barris exteriors de la ciutat.

L'alcalde de Serra –ciutat enclavada en la serra de Calderona que patix periòdicament incendis forestals—, Xavier Arnal, assenyala la importància de la silvicultura preventiva per tal de controlar la combustibilitat de les biomasses forestals, i explicà els plans de cremes amb què compta l'ajuntament serrà.

Per la seua banda, el periodista i divulgador científic, Manuel Portolés, coincidí amb el fiscal Antonio Vercher en què l'educació ambiental és una peça fonamental en el procés de conscienciació i sensibilització ciutadana sobre les causes i els impactes ambientals dels incendis forestals i en la prevenció d'aquells causats per negligències i conductes imprudents.

Per últim, Luciano Lourenço, expert i investigador en la prevenció i extinció d'incendis forestals a Portugal, incidí de nou en la importància de la gestió del bosc i de les polítiques i accions preventives i en la vigilància després de la sufocació dels incendis. Així, testimoni directe del gran incendi que en 2005 arrasà 12.000 hectàrees en Coïmbra, relatà, amb imatges espectaculars, com a partir d'un incendi en teoria "apagat" les flames travessaren un cabalós riu i

GALERIA FOTOGRÀFICA

Foto 1. Roda de premsa de presentació de les Jornades, Palau de Forcalló, València. 20 de març de 2006. (D'esquerra a dreta: Jesús Huguet, secretari del CVC; Mª Jesús Barroso i Santiago Grisolí, president del CVC).

Foto 2. Mª Jesús Barroso de Soares impartint la conferència "Els incendis forestals, problema universal". Palau de Forcalló, València. 21 de març de 2006.

Foto 3. Antonio Vercher impartint la conferència "Reflexions jurídiques sobre els incendis forestals". Palau de Forcalló, València. 23 de març de 2006.

Foto 4. Participants en la taula redona "Prevenció, protecció i gestió dels incendis forestals". Palau de Forcalló, València. 29 de març de 2006. (D'esquerra a dreta: Francisco Tejedor, Concepción Maroto, Santiago Grisollá, Luís Ibáñez i Joaquín Baños).

Foto 5. Participants en la taula redona "Experiències i seqüeles dels incendis forestals". Palau de Forcalló, València. 6 d'abril de 2006. (D'esquerra a dreta: Xavier Arnal, Manuel Portolés, Santiago Grisolí i Luciano Lourenço).

JORNADES SOBRE
LA PREVENCIÓ DELS
INCENDIS FORESTALS
JORNADAS SOBRE
LA PREVENCIÓN DE LOS
INCENDIOS FORESTALES

21 de març - 6 d'abril de 2006
Consell Valencià de Cultura
Palau de Forcalló, c/ Museu, 3 de València

JORNADAS SOBRE LA PREVENCIÓN DE LOS INCENDIOS FORESTALES

JORNADES SOBRE LA PREVENCIÓ DELS INCENDIS FORESTALS

MARTES, 21 DE MARZO, A LAS 12 HORAS

Conferencia "Los incendios forestales, problema universal", a cargo de
Maria Jesús Barroso de Soares
Presidenta de la Fundação Prodignitate

JUEVES, 23 DE MARZO, A LAS 12 HORAS

Conferencia "reflexiones jurídicas sobre los incendios forestales", a cargo de
Antonio Vercher Noguera
Fiscal de Medio Ambiente del Tribunal Supremo

MIÉRCOLES, 29 DE MARZO, A LAS 12 HORAS

Mesa redonda "Prevención, protección y gestión de los incendios forestales", en la que intervendrán:
Francisco Tejedor Jordán, *de la Federación de Servicios Públicos de la Unión General de Trabajadores*
Joaquín Ramón Baños Alonso, *de la Fiscalía de Medio Ambiente del Tribunal Superior de Justicia Comunidad Valenciana*
Luís M. Ibáñez, *Secretario Autonómico de Interior*
Juan Miguel Bellver Ribes, *Director General de VAERSA*

JUEVES, 6 DE ABRIL, A LAS 12 HORAS

Mesa redonda "Experiencias y secuelas de los incendios forestales", en la que intervendrán:
Xavier Arnal Gimeno, *Alcalde de Serra*
Manuel Portolés, *periodista y divulgador científico*
Luciano Lourenço, *director del Departamento de Investigaciones Científicas de los Incendios Forestales de la Universidad de Coimbra*

DIMARTS, 21 DE MARÇ, A LES 12 HORES

Conferència "Els incendis forestals, problema universal", a càrrec de
Maria Jesús Barroso de Soares
Presidenta de la Fundação Prodignitate

DIJOURS, 23 DE MARÇ, A LES 12 HORES

Conferència "Reflexions jurídiques sobre els incendis forestals", a càrrec de
Antonio Vercher Noguera
Fiscal de Medi Ambient del Tribunal Suprem

DIMECRES, 29 DE MARÇ, A LES 12 HORES

Taula redona "Prevenió, protecció i gestió dels incendis forestals", en la qual intervindran
Francisco Tejedor Jordán, *de la Federació de Serveis Públics de la Unió General de Treballadors*
Joaquín Ramón Baños Alonso, *de la Fiscalia de Medi Ambient del Tribunal Superior de Justicia Comunidad Valenciana*
Luís M. Ibáñez, *Secretari Autonòmic d'Interior*
Juan Miguel Bellver Ribes, *Director General de VAERSA*

DIJOURS, 6 D'ABRIL, A LES 12 HORES

Taula redona "Experiències i seqüeles dels incendis forestals", en la qual intervindran
Xavier Arnal Gimeno, *Alcalde de Serra*
Manuel Portolés, *periodista i divulgador científic*
Luciano Lourenço, *director del Departament d'Investigacions Científiques dels Incendis Forestals de la Universitat de Coimbra*